

ונתרוּמתי

אוצרות
המועדים

אי לאו
האי יומא
דקא גרים

כמה יוסף
איכא
בשוקא

עיונים וביאורים במדות
נתינת התורה ופעולתה בעולם

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולז ברויזל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מגפשו ועד בשו,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון 'אור החסידות'

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.
ארץ הקודש
*5717
orhachasidutil@gmail.com

+1-929-754-6218
oh@chasidus.net

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב מנחם מענדל יעקובוביץ,
הרב משה לינק, הרב אברהם מן, הרב ישראל ארי לייב רבינוביץ.

תוכן ענינים

ב מהותו של יום

"אי לאו האי יומא דקא גרים
כמה יוסף איכא בשוקא"

פתיחה

עיונים ודיוקים במאמרו של רב יוסף

פרק ראשון – "ונתרוממתי"

ה'הוצפא' המדרום של לומד התורה

החידוש שנתחזה בעת מתן תורה על פני התורה והמצוות של האבות, ועומק כוונתו של רב יוסף באומרו שאלולא מתן תורה "כמ' יוסף איכא בשוקא"

פרק שני • "יומא דקא גרים"

הכשרת העולם להלות הקדושה

העילוי שפגל בעולם ובהודי על ידי נתינת התורה, גם קודם ליפור התורה וקיום המצוות בפועל, על יסוד דיוק לשוני של רב יוסף "יומא דקא גרים"

פרק שלישי • "כמה יוסף איכא בשוקא"

החידוש של מתן תורה אצל רב יוסף
– "הכל צדיקן למדי חטיא"

הטעם לכך שדווקא רב יוסף הפליא במקלת מתן תורה "יומא דקא גרים", והאם מי שאינו מצווה ועושה מחיל גדר של קדושה בעולם.

מקור: ע"פ לקטיו שחות חב"ז עמ' 211 ואילך

יב שיחות קודש

"יהודי של תורה" – בפועל!

לקט דיבורות קודש אודות פעולת התורה והשפעתה ביומיו לומד התורה

שצחת תורה תשב"ץ

טו דרכי החסידות

"יומא דקא גרים" – גילוי!

חובת בני התורה למסור את נפשם על הצעה, ולהביא את תלמידיהם לחיבת ואהבת התורה.

הרעם מספר השיחות ה'הש"ה עמ' 104 ואילך

וזאת למודעי, שברוך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמש ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבאר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמתתם.

בפתח הגיליון

ונתרוממתי

– עיונים וביאורים במהות

נתינת התורה ופעולתה בעולם –

בעזתי"ת.

לרגל חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, מגישים אנו לפני קהל שוחרי התורה ולומדי, את הקובץ "ונתרוממתי", מסדרת "אוצרות המועדים", מתורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בקובץ זה מאמרים יסודיים אודות חידושו של מתן תורה ופעולתו ביהודי ובעולם, מיוסדים על מאמרו של רב יוסף "אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא", וכיארורו של רש"י "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

במאמר הראשון יבואר החידוש בתורה והמצוות שלאחר מתן תורה, באופן של "ונתרוממתי", על פני התורה והמצוות שהיו אצל האבות הקדושים, במאמר השני יבואר השינוי שנעשה בחפצי העולם ובבני ישראל הכנה וגרם לקיום המצוות, עוד לפני הלימוד והקיום, והמאמר השלישי עוסק בכך שדווקא רב יוסף הוא זה שהדגיש את החידוש המיוחד של מתן תורה, ולא התנאים והאמוראים שקדמוהו.

בנוסף, צירפנו לקונטרס זה דברות קודש, כצורתם שנאמרו בעת ההתוועדות, בעניין פעולת התורה על האדם, שצריך להיות "א תורה איד" – יהודי שהוא במהותו הפנימית יהודי של תורה, וגם ביאור בדרך החסידות מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע על מאמר רב יוסף "יומא דקא גרים".

ויה"ר שעל ידי עסק התורה וקיום המצוות כראוי, "שלמדתי תורה ונתרוממתי", נזכה לשמוע חידושי תורה מפיו של משיח, וכדרשת חז"ל על הפסוק (ישעי' נא, ד) "כי תורה מאתי תצא" – חידוש תורה מאתי תצא" (ויק"ר יג, א), במהרה בימינו ובעגלא דידן.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מכון אור החסידות

ימי ההכנה לחג השבועות ה'תשפ"ו

פתיחה

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תילתא. אמר: אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא.

רש"י: תילתא - שלישי לצטן ומוצחר הוא. עבדי לי - היה מטרה לאנשי ציתו להכין לו סעודה. אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה צווק ששמן יוסף ומה ציני לצינס.

(פסחים סח, ב)

תכלית המימרא המופלאה של רב יוסף היא להורות את גודל העילוי של חג השבועות, זמן מתן תורתנו, והוא מבטא בה את הרוממות המיוחדת שנפעלה בו על ידי התורה, שבזכותה הוא מתייחד על פני שאר האנשים.

ולכאורה דרוש ביאור: מאחר וכוונת רב יוסף היא לעילוי שנעשה בו על ידי "שלמדתי תורה ונתרוממתי" (כלשון רש"י), מדוע הוציא את דבריו בלשון "האי יומא דקא גרים", העוסקת במעלת היום דחג השבועות, ולא אמר בפשטות שאלולא התורה "כמה יוסף איכא בשוקא"? [וביותר צריך עיון בלשון זו, שהרי מצינו מימרא דומה שאמר רב נחמן, והוא נקט להדיא (קידושין לג, א): "אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא"].

יתירה מזו, הרי לימוד התורה לא נתחדש ב"האי יומא", וכפי שמצינו בדברי רז"ל להדיא, שכבר בזמן האבות עסקו בלימוד התורה, כאמרם "מימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם" (יומא כח, ב, עיי"ש. וראה תנחומא ס"פ ויגש), וא"כ מדוע אמר "אי לאו האי יומא" דווקא?

כמו כן צריך ביאור מה שאמר רב יוסף "כמה יוסף איכא בשוקא": וכי החידוש הגדול שפעל לימוד התורה על רב יוסף הוא רק עצם היותו שרוי בבית המדרש, שבכך הוא נעלה מאנשי השוק?!

במאמר שלפנינו תתייבנה תמיהות אלו, לאור ביאור החידוש המיוחד שהתחדש במתן תורה, בפעולת לימוד התורה וקיום המצוות - באדם ובעולם שסביבו.

”ונתרוממתי”

ה'חפצא' המרומם של לומד התורה

החידוש שנתחדש בעת מתן תורה על פני התורה והמצוות של האבות, ועומק כוונתו של רב יוסף באומרו שאילולא מתן תורה ”כמה יוסף איכא בשוקא”

ע” מנת להביין את דברי רב יוסף, יש לבאר תחילה את החידוש שנתחדש בעת מתן תורה, על פני לימוד התורה וקיום המצוות שהיו קודם לכן.

דהנה, כבר הובא למעלה (ב”פתיחה”) שהאבות הקדושים כבר למדו תורה, ו”לא פרשה ישיבה מהם”, וגם אודות קיום המצוות איתא ”קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה” (יומא שם. קידושין פב, א. בפרש”י תולדות כו, ב (בנוגע לאברהם). שם כו, יב. כו, ג. כו, ט (בנוגע ליצחק). וישלח לב, ה (ביעקב)). וא”כ גם בנוגע לקיום המצוות צריך לבאר החידוש במצוות שלאחר מתן תורה על פני המצוות שלפני זה.

והנה, החילוק בין קודם מתן תורה לאחריו, מובן בפשטות: קודם מתן תורה לא הי’ ציווי מהבורא ית’ ללמוד ולקיים לשמור ולעשות, והאבות למדו וקיימו את התורה אך ורק מצד עצמם ומרצונם הם. ואילו כמתן תורה התחדש שבני ישראל נצטוו ע”י הקב”ה ללמוד את התורה ולקיים אותה.

ועפ”ז נמצא שהחידוש בלימוד ובקיום המצוות שנפעל בעת מתן תורה, הוא שאז נעשו ישראל בגדר ”מצווה ועושה”, והרי אמרו רז”ל: ”גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה” (קידושין לא, א. בבא קמא לח, א. ועוד).

ובפשטות נראה, שה”גדלות” ב”מצווה ועושה” על ”מי שאינו מצווה ועושה” הוא בגברא המקיים את המצווה, שאם יש ציווי על המצווה אז שכרו של האדם גדול יותר (וכמפורש בדברי רז”ל שם). וכן משמע ממה שכתבו התוס’ (קידושין שם ד”ה גדול): ”נראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף, לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור, ממי שאין מצווה, שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח”. וגם מדבריהם מבואר שמעלת ”מצווה ועושה” על ”אינו מצווה ועושה” הוא בגברא המקיים את המצוות, שהמצווה נזהר יותר בקיומם.

כשהגברא נעצמו נעשה חפצא של מצוה

אמנם באמת יש לומר, שעיקר ההפרש והחידוש של מצווה ועושה לאחר מתן תורה על מי שאינו מצווה ועושה, הוא בנוגע לחפצא בו נעשית המצווה:

על ידי קיום מצוה, משתנה החפץ שבו מתקיימת המצוה ונעשה "חפצא של מצוה", דהיינו שהוא נעשה קדוש בקדושתה. ובזה גופא, בפעולת המצוה על החפצא, ישנן כמה דרגות – תשמישי מצוה, תשמישי קדושה, חפצי הקדושה עצמם וכיו"ב (ראה מגילה כו, ב. ועוד), אך בכל הדרגות ישנה חלות קדושה שנפעלת בחפץ הגשמי על ידי קיום המצוה, ומשנה אותו ממצבו הקודם.

והנה לא שייך שפעולת האדם מצד עצמה תפעל במהות ואיכות החפצא, ותשנה אותו מכפי שהוא מצד בריאתו, אלא השינוי שנעשה ע"י פעולת האדם יכול להשפיע רק בשייכות אליו, כיון שזו עשי' שלו. מה שאין כן על ידי שהבורא מצווה על האדם לעשות מצוה – יכול האדם לשנות גם את החפצא עצמו.

אם כן, כיון שהמצוות שקיימו האבות קודם מתן תורה היו מעשים טובים שעשו מדעתם ללא ציווי, לכן הפעולה של קיום המצוות היתה רק בנוגע לאדם המקיים ולשכר שיקבל על כך, ואילו החפצים שבהם התקיימו המצוות לא נשתנו להיות "חפצא של מצוה".

ורק לאחר שנצטוו ישראל על המצוות, שוב אין קיום המצוות רק מדעתו ובכוחו של האדם, אלא הוא נעשה על פי ציווי הבורא יתברך, ולכן ביכלתו לפעול גם על חפצים גשמיים ולהפוך אותם לחפצא של מצוה. וכן לאידך, במצוות לא תעשה: אם יהודי עובר ח"ו על מצוות לא תעשה, החפצא עצמו בו נעשית העבירה משתנה ונעשה דבר מתועב.

ובזה יובן (וראה בארוכה לקו"ש ח"א עמ' 38 ואילך. שם ח"ג עמ' 760) מה שמצינו באברהם, שכשנזקק לחפצא של מצוה על מנת להשביע את אליעזר (שהשבועה צ"ל בנקיטת חפץ של מצוה) (שבועות לח, ב. שו"ע ה"מ ספ"ז סי"ג-טו), הורה לו "שים נא ירך תחת ירכי" (חיי שרה כה, ב), והשביע אותו במילתו. דלכאורה אינו מובן מה שאברהם בחר להשביעו דווקא במילה, אף שלכאורה זהו היפך הצניעות, ולא בשאר חפצי מצוה שהיו לו ע"י שקיים את כל המצוות.

ולפי מה שנתבאר כאן מובן, כי בזמן האבות, מכיון שקיום המצוות הי' מצד עצמם ולא מצד הציווי, לכן החפצים עימם קיימו את המצוות לא נשתנו להיות חפצא של מצוה, מלבד מצות מילה שעלי' נצטווה אברהם בפירוש.

(וראה בתוס' שם, שהקשו כיצד אמרינן בגמרא שלא סגי להשביע בתפילין וצריך להשביע דווקא בספר תורה, והרי אברהם השביע במילה, ובתירוק השני כתבו: "כיון דעדיין לא נצטוו יותר, הוי כספר תורה לגביהו").

יתירה מזו: לא זו בלבד שבמתן תורה התחדשה האפשרות לפעול שינוי וחלות הקדושה גם על החפצא של המצוות, אלא שחידוש זה נפעל גם באדם שלומד את התורה.

דהנה, כשם שבקיום מצוה בחפץ גשמי ישנו הגברא שפועל את פעולת המצוה, וישנו החפצא שבו נפעלת המצוה, כך גם בלימוד התורה, התורה פועלת באדם הלומד, והוא נחשב כ'חפצא' שבו המצוה נפעלת.

ולכן, כשם שקיום המצוות קודם הציווי לא יכול הי' לשנות את החפץ להיות חפצא של מצוה, כן הדבר לגבי לימוד התורה לפני מתן תורה: אף שגם אז הי' ניתן ללמוד ולקנות

את חכמת התורה, מכל מקום התורה שנלמדה לא פעלה שינוי בחפצא של האדם עצמו. אף שהתורה היא דבר נעלה ומרומם, לא הי' ניתן לייחס את הרוממות והמעלה של התורה לאדם שלמד אותה.

רק על ידי הצינוי של הקב"ה לאדם ללמוד את התורה, יכול הלימוד לפעול שינוי מהות בחפצא של האדם, והרוממות של התורה פועלת שהלומד יתרומם ל"חפצא" נעלה יותר.

יסוד זה מתבטא גם בדעתו של רב יוסף (קידושין לב, א) ש"אפילו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול", וכפי שמבארת הגמרא שם, שיכולתו של הרב למחול על כבוד התורה היא משום ש"תורה דילי היא" – "בתחילה היא נקראת תורת ה', ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו" (רש"י שם, ע"פ עבודה זרה יט, א); על ידי מתן תורה יכולה התורה להתאחד עם החפצא של הלומד, עד שהיא נעשית שלו ממש, והכבוד שלה מיוחס אליו, עד שיכול למחול על כבוד זה.

ביאור דברי רב יוסף

ע"פ כל הנ"ל, יתבאר דברי רב יוסף כמין חומר:

רב יוסף בא לבטא את החידוש הגדול שנפעל במתן תורה, שעל ידי שבנ"י הפכו למצווים ועושים התאפשרה חלות הקדושה גם בחפצים הגשמיים וגם באדם עצמו. לכן נקט דווקא בלשון "אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא":

כללות ענין התורה והמצוות הוא להוסיף קדושה בעניני העולם על כפי שהם מצד עצמם, שענין זה נרמז בשם "יוסף" – מלשון הוספה (ולכן, למרות שהעילוי שנפעל ברב יוסף הוא על פני כל האנשים, לא נקט סתם "כמה אינשי איכא בשוקא" אלא "כמה יוסף איכא בשוקא").

ואמנם, לימוד התורה וקיום המצוות הי' שייך עוד לפני מתן תורה, ובודאי הוסיף קדושה בעולם; אך "אי לאו האי יומא" – אילולא החידוש הנפלא של מתן תורה, שישנו ציווי על לימוד התורה וקיומה, ועל ידי זה ניתן לפעול קדושה בעצם החפצא הגשמי ובעניני העולם, הנה הוספה זו הייתה בגדר "כמה יוסף איכא בשוקא", היינו שגם אם ישנו "יוסף" – הוספת קדושה ע"י תורה, נשאר העולם בגדר "שוקא", ולא נפעל שינוי בעולם עצמו.

והיינו, כמו שנתבאר לעיל, שלפני מ"ת ההוספה שע"י לימוד התורה והמצוות הי' רק בגברא המקיים, ולא נפעל שינוי וקדושה בחפצא ובעניני העולם עצמם, וא"כ העולם גם אחרי ההוספה נשאר "שוק", בדיוק כפי שהי' לפני הלימוד וקיום המצוות, ולא נהפך למציאות מרוממת יותר.

משא"כ "האי יומא" – מתן תורה, נתן את הכח ש"יוסף" – ההוספה שע"י התורה ומצוות, לפעל בעולם שלא ישאר בגדר "שוקא", אלא יתהפך לחפצא של מצוה ולמקום קדוש.

וזהו דיוק לשון רש"י "שלמדתי תורה ונתרוממתי": החידוש של מתן תורה בו עוסק רב יוסף אינו עצם לימוד התורה, שהי' שייך כבר בזמן האבות; החידוש הוא שעל ידי לימוד התורה נפעל שינוי מהותי ביהודי עצמו, שהלימוד פועל בו שיהפך לאדם מרומם לגמרי.

”יומא דקא גרים”

הכשרת העולם לחלות הקדושה

העילוי שנפעל בעולם וביהודי על ידי נתינת התורה, גם קודם לימוד התורה וקיום המצוות בפועל, על יסוד דיוק לשונו של רב יוסף ”יומא דקא גרים”

בפרק הקודם נתבאר עומק דברי רב יוסף ”אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא” שכוונתו לבאר את החידוש והעילוי במתן תורה שאז נצטוו ישראל במצוות, וכך יכולים לפעול חלות חפצא דמצוה בעניני העולם ולפעול רוממות באדם הלומד תורה.

יש לבאר בעומק יותר, שמתן תורה פעל שינוי וחידוש ועילוי במצב העולם והאדם כפי שהם, גם לפני לימוד התורה וקיום המצוות בפועל.

כי הנה, יש לדייק בלשונו של ר' יוסף שלא אמר ”אי לאו האי יומא דקא גרים” אלא ”הוא, שהחידוש של פעולה זו אינו באופן ישר, אלא באופן של גרם.

ויש לומר הביאור בזה:

לפני מתן תורה, כיון שטרם נצטוו בני ישראל במצוות, לא הי' כלל הגדר של איסור או מצוה ביחס לחפצא, היינו בעניני העולם, כי אם ציווי על הגברא בלבד, שהאדם יעשה או לא יעשה. משא”כ לאחר מתן תורה, גם לפני שהאדם מקיים את המצווה או עובר על האיסור ח”ו, ישנו בעולם – בחפצא – גדר של מצוה או איסור.

וכמו שמצינו באיסורים, שחלות ושם איסור שישנו על החפצא הוא גם עוד קודם שיעשה בו הגברא איזה פעולה, דעצם ציווי התורה כבר גרם חלות על חפצא זה, שהוא דבר מתועב וחלים עליו כל דיני חפצא של איסור, עד”ז הוא גם לענין חפצא של מצוה, דכבר מיום שציוותה תורה להיות המצוה מתקיימת בחפצים אלו, חל עליהם איזה חלות קדושה, בזה גופא שהם ראויים לקיים בהם דין מדיני התורה, ושם מצוה עליהם, וחלות זו לא היתה בהם קודם הציווי (וראה להלן דוגמא לזה ממצות מילה לפני הציווי).

ונמצא, שבעת מתן תורה, כאשר נצטוו ישראל על המצוות, לא נתחדשה רק האפשרות לזה שבעת קיום הציווי בפועל ישתנה החפץ להיות חפצא של מצוה, אלא נתחדש גם עצם גדר חפצא דמצוה ועבירה בעניני חפצי העולם, שהוכשרו לקיים מצוות בהם ועל ידם.

עוד זאת נתחדש במתן תורה, שנעשה שינוי מהותי גם בבני ישראל עצמם. באותה שעה הי' גמר הגירות של עם ישראל, הם נכנסו תחת כנפי השכינה (ראה יבמות מו, ב. כריתות ט, א.

רמב"ם הל' איסור"ב רפ"ג) ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות כב, א); ה'לידה' מחדש פעלה שינוי בכני ישראל עצמם, ב'חפצא' שלהם, שהגוף שלהם עצמו נעשה "גוי קדוש" (יתרו יט, ו). ועפ"ז יש לבאר עומק לשון רב יוסף "האי יומא דקא גרים":

חלות הקדושה ושינוי החפצא בפועל בעניני העולם ובאדם הלומד נעשית על ידי לימוד התורה וקיום המצוות בפועל, וענין זה שייך בכל יום ויום מימות השנה, ולא ב"האי יומא" דווקא.

אמנם, לפני מתן תורה, מכיון שלא הי' בעולם גדר של חפצא דמצוה, לא היו עניני העולם מוכשרים שיקיימו בהם מצוות. ועד"ז בכני ישראל, מכיון שעוד לא נכנסו תחת כנפי השכינה, לא הי' בהם הכח ויכולת לפעול חלות חפצא דמצוה בדברים שבהם מתקיימים המצוות.

רק לאחר שבמתן תורה התחדש גדר של חפצא דמצוה בעניני העולם, וגמר הגירות של עם ישראל, הרי חידושים אלו הם הם הגורמים ונותנים את הכח והיכולת, שכאשר יהודי לוקח חפץ מעניני העולם ויקיים בו ציווי של הקב"ה, נפעלת בו בפועל חלות חפצא דמצוה. וכן הוא בלימוד התורה, שבנוסף לזה שבמתן תורה נתקדשו ישראל ונהיו "גוי קדוש", הגה קדושה זו גרמה לזה שעל ידי לימוד התורה בפועל מתרומם היהודי ומתקדש בקדושה יתירה ונוספת על הקדושה שיש בו בלאו הכי.

[ויומתק עפ"ז דיוק לשון רש"י "שלמדתי תורה ונתרוממתי", שכוונתו שמלשון ר"י "דקא גרים" משמע שאינו מדבר במעלה שמתחדשת בו מעצם זה שישנו "האי יומא" אלא ש"האי יומא" גרם שע"י פעולת האדם, תופעל בו רוממות, ולכן כתב רש"י שכוונת ר"י שמתן תורה גרם לזה שכאשר ילמד תורה, הדבר יפעל בו רוממות וקדושה יתירה על הקדושה שיש ביהודי מצד עצמו].

חלות גדר מצוה ואיסור

וגם על ענין זה, שלפני מתן תורה לא היתה אפשרות לפעול חלות חפצא של מצוה, הן מצד זה שלא הי' כלל גדר חפצא של מצוה והן מצד זה שעוד לא נתקדשו ישראל להיות גוי קדוש, יש להביא דוגמא מאותה מצוה שנצטווה עלי' אברהם אבינו קודם מתן תורה – מצות מילה:

ידועה הקושיא, מאחר ו"קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא נתנה", מדוע לא מל את עצמו עוד לפני שנצטווה בכך על ידי הקב"ה (רא"ם ס"פ לך לך)?

ואחד מהביאורים שנאמרו בזה (ראה בית הלוי עה"ת בראשית טז, ה), שמאחר וטרם נצטווה על המילה, לא הי' כלל במציאות תורנית גדר של ערלה, ואם הי' נימול לפני הציווי לא הי' זה נחשב כלל מילת ערלה אלא כמחתך בשר בעלמא.

[ואף שגם בשאר המצוות, כגון אכילת מצה שמצינו באברהם (ראש השנה יא, א תוד"ה אלא), לא הי' אז גדר מצוה, יש לומר:

א. אף שלא הי' גדר של מצת מצוה, הי' כבר גדר של אכילת מצוה עכ"פ. וכמו בהכנסת אורחים דאברהם, שברור שהי' חילוק בין מעשה הכנסת אורחים למעשה רגיל, ובזה גופא

היו חילוקים בין "בן הבקר" ל"פת לחם", שע"י בן הבקר האכילה והמצוה שעל ידה חשובות יותר. וכן בכללות ה' אז הגדר ד"לעשות צדקה", שכולל גם לכוש ובית, ונמצא שלא רק באכילה אלא גם בדברים אחרים מצינו גם אז פעולה תורנית מסויימת.

ב. בשאר המצוות, קיומן לפני הציווי לא ביטל את האפשרות לקיימן כראוי אם יצטוו עליהן במפורש. משא"כ במילה, אם ה' מל קודם שה' גדר ערלה, הרי ע"ז ה' מבטל את האפשרות לקיים מצוות מילת ערלה אם יצטוו עלי' אח"כ.

נמצאנו למדים, שגם טרם שמקיימים את המצוה בפועל, עצם הציווי על המצוה פועל בחפץ הגשמי, משנה את הגדר שלו והופך אותו למוכשר לקיום המצוה.

לאידך, אין די בציווי שנצטווה אברהם אבינו על המילה: מפורסמים דברי הרמב"ם (פיה"מ ספ"ז דחולין) "אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה ציווה אותנו ע"י משה רבנו שנימול";

וחזינן מהכא, דאף שבנוגע למצוות מילה ה' אברהם אבינו מצווה ועושה, וקיום המצוה שלו פעל בחפצא של המילה, כנ"ל, מכל מקום מאחר וה' זה טרם שנעשו בני' ל"גוי קדוש", קיום המצוה הפרטית דמילה על ידי אברהם אבינו לא פעל חלות קדושה בחפצא של המצוה, באותה מידה של המצוות שנצטוונו בהן לאחר מתן תורה, ולכן כיום מקיימים את מצות מילה מצד הציווי במתן תורה ולא מצד הציווי לאברהם אבינו (ראה לקוטי שיחות ח"ה ע' 89, עיי"ש).

פעולת מתן תורה בתוככי ה"שוקא"

על פי כל הנ"ל יתבאר עומק דברי רב יוסף:

החידוש הגדול שנפעל במתן תורה, אינו רק היכולת להחיל קדושה וחפצא דמצוה בלימוד התורה וקיום המצוות, אלא ב"האי יומא" גופא נפעלו חידושים עיקרים בחפצא שבעולם ובעם ישראל:

א. נתחדש גדר החפצא דמצוה ועבירה בעניני העולם, וכך נעשו עניני העולם מוכשרים לקיים מצוות בהם ועל ידם.

ב. בני ישראל עצמם נתקדשו להיות "גוי קדוש" ונכנסו תחת כנפי השכינה.

וזהו מה שאמר "אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא", דמה שע"י לימוד התורה של רב יוסף נפעל בו רוממות וקדושה, "שלמדתי תורה ונתרוממתי", הרי זה בא בכח "האי יומא", שבו נצטוו ישראל במצוות, ונהיו "גוי קדוש", כך שנתחדש בחפצא של העולם גדר של מצוות, ונשתנה החפצא של עם ישראל להיות קדושים בקדושת הגוף.

האם ז' מצוות בני נח פועלים בחפצא?

ע"פ מה שנתבאר בפנים, יש לדון בגדרם של ז' מצוות בני נח - האם הם חיובים על הגברא בלבד, או שעל ידי קיומם נפעל חידוש גם בחפצא של המצוות.

הדנה ע"פ המבואר בפנים שהכח לשנות את החפצא בא ע"י ציווי הקב"ה, הרי מכיון שבני נח הם מצווים ועומדים, א"כ שייך שקיום המצוות שלהם יפעל במהות החפצא וישנה אותו לחפצא של מצוה. ומכיון דהציווי על המצוות דבני נח הי' עוד קודם מתן תורה, הרי שאצלם גם לפני מתן תורה היו יכולים לשנות את החפצא ע"י מצוותיהם.

אמנם, יש מקום לומר, שלפני מתן תורה לא הי' בכח מצוותיהם לשנות את החפצא, שהרי ידוע שעיקרם של המצוות דבני נח הוא רק עבוד ישוב העולם וכדי שהנהגה בין אדם לחברו תהי' כדבעי (ואפילו איסור עבודה זרה שלהם הוא כיסוד ישובו של עולם ונהגתם בין אדם לחברו, כמ"ש "רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני גו" (וירא כ, יא)), אם כן גם לאחר שנצטוו עליהם אין זה שהחפצא עצמו משתנה על ידי הפעולה בו, שהרי תוכן המצוות לא שייך להחפצא, ותוכנם הוא רק לענין פעולת הגברא.

אך לאחר מתן תורה, כאשר התחדש שהמצוות פועלות במציאות החפצא של הדברים בהם הן נעשות, שוב יש לומר שגם במצוות דבני נח נשתנה גדרן, וגם הן פועלת חלות קדושה בחפצא (ומתאים עם דברי הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח) "והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב", עיי"ש, ונמצא שגם המצוות דב"נ נשתנה גדרן לאחרי מ"ת).

איברא, שעל פי המבואר בפנים, שעיקר פעולת המצוות בחפצא היא דווקא על ידי שנהיו בני "גוי קדוש", שגופם הגשמי עצמו נעשה קדוש, ולכן ביכולתם להחיל קדושה על חפצים גשמיים, הנה עפ"ז מובן שגם לאחר מתן תורה המצוות דבני נח אינן פועלות על החפצא שבו נעשות, שהרי אין בהם כח זה ד"גוי קדוש". ולהעיר ממה שאמר רז"ל (שבת קמ"ד, רע"א): "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן" (וראה לקו"ש ח"ב ע' 140 ואילך, הכ"ו ע' 132 ואילך, בביאור דברי הרמב"ם הנ"ל).

ועוד יש לעיין בכ"ז.

”כמה יוסף איכא בשוקא”

החידוש של מתן תורה אצל רב יוסף – ”הכל צריכין למרי חטיא”

הטעם לכך שדווקא רב יוסף הפליא במעלת מתן תורה ”יומא דקא גרים”, והאם מי שאינו מצווה ועושה מחיל גדר של קדושה בעולם.

בפרקים הקודמים נתבארה כוונתו של רב יוסף במאמרו ”אי לאו יומא” כו’, שבדברים אלו ביטא את חידושו של יום מתן תורה, שבו נצטוו בלימוד התורה וקיום המצוות, וממילא התחדש גדר קדושה דחפצא או איסור חפצא, ודבר זה הוא הגורם שהלימוד והקיום בפועל יפעלו חלות קדושה גם בחפצא של האדם הלומד, ובחפץ שבו מתקיימת המצוה.

ומעתה יש לעיין מדוע בכל הדורות של התנאים והאמוראים עד רב יוסף לא התגלה ונאמר להדיא ענין זה, ודווקא רב יוסף הוא זה שגילהו.

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדים דיש לחקור בנוגע לענין חלות הקדושה בחפץ של מצווה ממתן תורה ואילך, אם מי שאינו מצווה ועושה יכול לפעול שינוי בחפצא:

האם רק מי שמצווה ועושה פועל שינוי בחפצא, דהיינו שחלות הקדושה תלוי בכך שמקיים המצוה נצטווה עלי’ ובלי ציווי אינו יכול לפעול את החלות בחפצא;

או שמאחר וכל יהודי התקדש בקדושת הגוף, ונתחדשו הגדרים דקדושה דחפצא **בעולם**, לכן אפילו מי שפטור ממצוה ועושה אותה בכל זאת, הרי גם הוא יכול לפעול את החלות דמצוה בחפצא זו.

ויש בזה כמה נפק”מ לדינא, ולדוגמא נשים הפטורות ממ”ע שהזמ”ג (משנה קדושין כט, א), דמ”מ רשאין לעשות המצוות (תוד”ה דלמא עירובין צג, א, תוד”ה הא ר”ה לג, א. רמב”ם הל’ ציצית פ”ג ה”ט. רא”ש ר”ן לר”ה שם. המחבר בשו”ע או”ח סי’ תקפ”ט ס”ו).

והנה באתרוג של מצוה הדין הוא דאתקצאי לכולי יומא ואסור באכילה (וכיו”ב) כל שבעה (סוכה מו, ב. רמב”ם סוף פ”ז מהל’ לולב. טוש”ע או”ח סי’ תרס”ה ס”א), הרי צ”ע אי באתרוג של אשה גם איתא להא דינא דאתקצאי כיון שנעשתה בו מצוה ממש, או לאו.

והנה איתא בגמרא (בבא קמא פז, א): ”אמר רב יוסף, מריש הוה אמינא מאן דאמר הלכה כר’ יהודה דאמר סומא פטור מן המצוות, קא עבדינא יומא טבא לרבנן, מאי טעמא דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות. והשתא דשמעית להא דר’ חנינא, דאמר ר’ חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן, מאי טעמא דכי מפקדינא אית לי אגרא טפיי”.

ועולה מהסוגיא שרב יוסף הי' סומא, ונסתפק אי הלכה כר' יהודה הסובר שסומא פטור מן המצוות אי לאו (ומפשטות הלשון מוכח דס"ל שלדעת ר' יהודה הסומא פטור מן המצוות אפילו מדרבנן (עיין חידושי הרשב"א ב"ק שם. ריטב"א קדושין לא, א)).

ולפי זה יש לבאר מה שדווקא הוא זה שגילה את העילוי דיום מתן תורה שגרם לחלות הקדושה על החפצא:

מאחר והי' לו צד לומר שהוא פטור ממצוות, אם כן "אי לאו האי יומא דקא גרים" לא היו מצוותיו פועלים בו ובעולם; רק לאחר מתן תורה, כיון שנתקדשו ישראל בקדושת הגוף, ונתחדש גדר חפצא מצד ציווי הקב"ה, הרי זה גרם, שגם כאשר סומא, כרב יוסף, ילמד תורה, הדבר יפעל "ונתרוממתי" – שינוי חפצא, וכן כאשר יקיים מצוות, גם אם אינו מצווה, הרי זה יפעל שינוי וחלות קדושה בחפצא, מכיון שלאחר מתן תורה יש גדר מעשה מצוה לפעולה זו. אמנם לא מסתבר לומר שרק מטעם זה דווקא רב יוסף הדגיש את העילוי דמתן תורה בפעולת המצוות על החפצא:

לכל לראש, מאחר וסוף סוף גדר החפצא נפעל מצד ציווי הקב"ה, פשוט שאצל מי שמצווה ועושה יש יותר תוקף וחוזק לגדר וחלות הקדושה בחפצא; וכיצד יתכן שבכוא רב יוסף להפליא את מעלת לימוד תורה שלו ביחס להחפצא, הוא מדבר דווקא על העילוי שלא שייך אצלו בשלימות?

מה גם, שרב יוסף אינו הסומא הראשון בקרב התנאים ואמוראים, ולהדיא מצינו אודות כבא בן בוטא שהי' סומא (בבא בתרא ה, א) ואעפ"כ רק רב יוסף, שחי אחריו, עסק בעילוי זה של מתן תורה! ויש לבאר:

ידוע שרב יוסף התייחד בהיותו 'סיני', ש"משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני" (פרש"י סוף הוריות), ונסתפקו בגמרא אי סיני עדיף אי עוקר הרים עדיף, עד ש"שלחו מתמן סיני עדיף, דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא" (הוריות שם. ברכות סה, א).

ולפי זה, אף על פי שבקיום המצוה של המצווה ועושה יש לפעולה על החפצא תוקף וחוזק גדולים יותר, מכל מקום מאחר ורב יוסף הי' 'סיני' ו"הב"צ צריכין למרי חטיא", כולם הוצרכו לתורתו, והתנהגו לפי פסקיו והוראותיו – יוצא שגם אלו שהיו בגדר "מצווה ועושה", ופעולתם ע"י המצוות משנה את החפצא בשלימות, הרי קדושת החפצא שבמצוותיהם באה ע"י ובכוח התורה של רב יוסף.

ומכיון שע"י כח התורה שלו גרם לחלות קדושה ושינוי החפצא בשלימות אצל אלו שהם בגדר מצווה ועושה, לכן גם אצל רב יוסף עצמו, למרות שלא הי' בגדר מצווה ועושה, נפעל בו "ונתרוממתי" ושינוי חפצא בשלימות. משא"כ שאר התנאים ואמוראים שהיו סומים לא מצינו שהי' בהם עילוי זה שהיו בגדר "סיני".

וזהו הטעם שדווקא ר"י אמר "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא", כי דווקא החידוש של "האי יומא" – שנתחדש גדר חפצא במצוות בעולם, הוא זה שגרם שר"י גם אם הי' סומא ואינו מצווה, הרי להיותו ה"סיני" של דורו, הרי גם הוא נשתנה להיות מרומם – "ונתרוממתי", ונפעל בו שינוי החפצא בתכלית השלימות.

שיחות קודש

"יהודי של תורה" – בפועל!

יהודי צריך להיות 'א תורה איד' – שהתורה מלמדת אותו וכל מציאותו כפי התורה / התאוננות בימינו שהתפילה והלימוד לא פועלים / צריך שהוא עצמו יהיה 'מונח' בלימוד ובתפילה / להיות ה'דגלים' לתורה / בפועל צריך לנסוע ליריד / עם הארץ' בעניני העולם – לא בתורה ומצוות

דובר כמה פעמים שמציאותו של יהודי צריכה להיות – תורה, "יהודי של תורה" – "א תורה איד". "תורה איד" פירושו – שנוסף לכך שהוא לומד תורה, הנה גם התורה מלמדת אותו.

– כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שיכולה להיות מציאות יהודי לומד תורה, אבל התורה אינה מלמדת אותו, כך, שמציאותו נשאר מחוץ לתורה רח"ל –

ועד שמציאותו נעשית מציאות תורנית, היינו שה"הנחות" שלו הם ע"פ התורה (ובודאי לא היפך התורה ח"ו), ועל אחת כמה וכמה שהמעשה דיבור ומחשבה שלו (החל מענין המעשה, כמאמר רז"ל "המעשה הוא העיקר") הם ע"פ תורה.

צריך להיות בפועל, לא רק לדעת

דוגמא לדבר – מהכינוי שהי' נפוץ במשך הדורות "אן ארץ ישראל'דיקער איד":

גם יהודי שקרא ולמד הרבה אודות ארץ ישראל, ויודע פרטי הענינים הקשורים עם ארץ ישראל, ועד שביכלתו לשרטט מפה מכל ארץ ישראל לגבולותי, ולכתוב אודותה שו"ת וחיבור שלם המכוון לאמיתת הדברים – הנה כל זמן ששייכותו לארץ ישראל היא רק מצד הידיעה והציור בשכלו, על יסוד הקריאה והלימוד בספרים, אבל הוא בעצמו לא הי' מעולם בארץ ישראל, אלא הוא בחוץ לארץ, אי אפשר לקרותו "א ארץ-ישראל'דיקער איד".

יתירה מזה: גם אם הי' בעצמו בארץ ישראל, אבל רק כדי שיוכל לבא ולספר שהי' שם – עדיין לא יוכל להיקרא "אן ארץ-ישראל'דיקער איד".

תואר זה שייך רק אצל מי שנמצא וחי בארץ ישראל משך זמן באופן של קביעות.

ועל דרך זה בנוגע לתואר "א תורה איד" – שהרי המציאות האמיתית של איש ישראל היא התורה: לא די בכך שיוודע אודות מציאות התורה, שיש בה ריבוי דינים וסברות כו', ולא די בכך שמתייגע בלימוד התורה עד שנעשה בקי בתורה, "יגעת ומצאת" – שהרי עדיין יכול להיות שמציאותו היא מחוץ לתורה (ואפילו היפך התורה חס ושלום), כמו בן חוץ לארץ שלומד ויודע אודות ארץ ישראל; הלימוד והידיעה הם ענין טפל, ואילו הנקודה העיקרית היא – שכל מציאותו (לא רק מחצה או אפילו רובו, אלא כל מציאותו) נעשית מציאות תורנית.

מדוע התפילה והלימוד לא פועלים עליו?

ענין זה מודגש בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר באחת מהתוועדותיו - וזה תוכן הדברים: כיום מתאוננים שעניני העבודה אינם פועלים. פעם הי' פועל כל דבר - לימוד התורה, תפילה, התוועדות וכיו"ב, ואילו כיום - אין זה פועל. -לפני שלושים שנה היו עוד מתאוננים על זה, ואילו היום, הפסיקו אפילו להתאונן...! - ולכאורה: כיון שעסוקים במשך כמה וכמה שעות בעניני תורה וקדושה ובודאי יש ביניהם גם מספר שעות שבהם עוסקים בעבודת התפילה - למה אין זה פועל? וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהסיבה לכך היא - כיון שהעצם שלו אינו מונח בזה ("ער - איז ניטא אין דעם").

והוסיף לבאר ע"פ משל - מגביר טוב לב שמשאיל את בגדיו לעני שעורך חתונה, כך, שבחתונה משתפים רק בגדיו, אבל הוא בעצמו נשאר בחדרו ועסקיו. ודוגמתו כנמשל - ש"משאילים" את המוח והלב כו' לעניני תורה ועבודה, אבל הוא בעצמו אינו מונח בזה, בה בשעה שלאמיתו של דבר הי' ראוי להיות להיפך - שה"עצם" ("דער איך") יהי' מונח בעניני תורה ועבודה, והחיצוניות במקום אחר.

עדיף להיות בחוץ ולהביט לבפנים

ובהמשך לזה הוסיף וסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (ומזה רואים כמה נגע לו העניין), שבהיותו נער היתה אצלו רגילות להביט בחלון, ומחנכו הרשב"ץ [החסיד הנודע רבי שמואל בצלאל] הי' מדריך אותו לשנות רגילות זו.

- וכפי שהוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר ומבהיר: אף כי מה היו יכולים כבר לראות בליובאוויטש בעד החלון... -

ואמר לו: במקום להיות בפנים ולהביט החוצה - מוטב לצאת החוצה ולהביט דרך החלון פנימה!

ולכאורה אינו מובן:

כאשר מביטים החוצה - נמצאים עכ"פ בפנים, ואילו כשמביטים פנימה - נמצאים בחוץ. וא"כ מדוע מוטב להביט פנימה מן החוץ?!

אך הענין הוא - שהעובדה שנמצאים בפנים (כאשר מביטים החוצה) אינה אלא בחיצוניות, מצד ה"לבושים", כפי שה"אדם יראה לעינים"; אבל מצד פנימיות הרצון - הרי הוא נמצא במקום שאליו מביט מתוך השתקקות להיות שם.

ולכן, יש צורך לפעול שתהי' ההבטה פנימה יותר מאשר שתהי' החיצוניות בפנים, ועל-דרך מה שכתב הרמב"ם ש"דעות רעות... קשים מאותן שיש בהם מעשה", ולכן, אם אי אפשר לפעול שתהי' ההבטה פנימה אלא ע"י היציאה החוצה לשעה קלה, הרי זה מותר וכדאי וכו'.

וזהו גם מה שקודם התפילה צריך להתבונן בגדלות הא-ל ושפלות האדם - כפסק דין הרמ"א בנוגע לכל תפילה בכל יום (לא רק בחודש אלול, שאז ממעטים בלימוד התורה ומוסיפים בתפילה ותחנונים):

לכאורה אינו מובן: בשלמא ההתבוננות בגדלות הא-ל - הרי זה מצווה רמה ונשאה כו' (כמ"ש רבינו הזקן), אבל ההתבוננות בשפלות האדם - אין בה מצווה כלל. וא"כ, למה להתבונן בשפלות האדם - חבל על זמן זה, מוטב להמשיך להתבונן בגדלות הא-ל? אך הענין הוא - שההתבוננות בשפלות האדם היא כמו היציאה לחוץ כדי להביט פנימה, כנ"ל.

כל ענינו להיות ה'רגליים' לתורה

וזהו ההכנה הראוי' לעבודת התפילה באופן שתפעל את פעולתה - לא רק בנוגע לברכות "רפאנו" "ברך עלינו" וכיו"ב, אלא גם בנוגע ל"חנונו מאתך חכמה בינה ודעת":
הענין דחכמה בינה ודעת תלוי לכאורה ביגיעה בהלימוד - שכאשר "יגעת" או "מצאת"; ומה שייך לזה ענין ההתבוננות בתפילה?

אך הענין הוא - שהיגיעה בתורה היא בשביל ההבנה וההשגה; אבל כדי שיהי' פתח לבי בתורתך, ועד שכל מציאותו תהי' תורה, "א תורה איד" - הרי זה ע"י ההתבוננות קודם התפילה (בגדלות הא-ל וגם) בשפלות האדם, "ונפשי כעפר לכל תהי'".
...ובאופן כזה נשלמת הכוונה העליונה - שיהי' "א תורה איד", "א מצווה איד", ומתוך שמחה וטוב לבב.

צריך לעמול שיהיה בפנים בפועל

והנה נוסף על האמור לעיל - שצריך לעמול שהשתוקקות וההבטה תהי' פנימה, בחי' "שמים", צריך להשתדל גם בנוגע לעניני ארץ:

לא די בכך שנשאר בחוץ ורק מביט ומשתוקק לבא פנימה, אלא התשוקה לבא פנימה צריכה לפעול שאכן יהי' בפנים בפועל ממש.

וכמו בכל עניני העבודה, שלא מספיק התענוג והרצון כו' אלא צריך להיות נמשך בפועל ממש, "טאפארו דא פלאחו" [הגרזן על העץ], במחשבה דיבור ומעשה, כיון שבלאו הכי לא נפעל תיקון הגוף ונפש הבהמית שבשביל זה ירדה הנשמה למטה (שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, כמבואר בתניא),

וכך גם בנדון דידן, לא די בכך ש"במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא" (כפתגם הבעש"ט), אלא יש לצרף את הרצון והתשוקה אל המעשה בפועל, ובלשון הידוע ה"בכך" - להיות שם בפועל ממש.

(שמחת תורה תשכ"ו)

הרהבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

"יומא דקא גרים" – גילוי!

ה"האי יומא דקא גרים" צריך ליצור את המסירות נפש על תורה. אברכים בני תורה צריכים לפתח חיבת התורה. על בני תורה להיות תקיפים, לא חלושים ולשבת מאחורי התנור, אלא לצאת לרחובות ולפתח את הענין של חיבת התורה

"יומא דקא גרים" – מסירות נפש על תורה

החסיד ר' פנחס רייזעס קיבל פעם הוראה מהוד כ"ק רבנו הזקן, ללמוד בכל יום שתי שעות שיעור גמרא בעיון.

אחת מהתורות ששמע החסיד ר' פנחס רייזעס מהוד כ"ק רבנו הזקן ורשמך, היא על מאמר דז"ל "אנן פועלי דיממא" – יום משמעו גילוי, אנן פועלי דיממא פירושו – עלינו להאיר את העולם.

בהתאם לכך שיום ענינו גילוי, יכולים לפרש את מאמרו של רב יוסף "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא" – האי יומא דקא גרים, יומא – גילוי. זהו על פי חסידות. וכיצד אפשר לפרש את המאמר?

...ה"האי יומא דקא גרים" הוא בכל הענינים, לא רק בענין פרטי, באיש פרטי, על דרך "כמה יוסף איכא בשוקא", אלא בכל הענינים צריך להיות מורגש ה"האי יומא דקא גרים". ה"האי יומא דקא גרים" צריך ליצור את המסירות נפש על תורה. אברכים בני תורה צריכים לפתח חיבת התורה. על בני תורה להיות תקיפים, לא חלושים ולשבת מאחורי התנור, אלא לצאת לרחובות ולתבוע את הענין של חיבת התורה.

תקיפות אין פירושה שצריכים לדקור את השני, אלא תקיפות עצמית בדעת חזקה. שכן, הבעלי בתים הרי שואלים תמיד "מי שְׁמָךְ". למשל, כאשר הגבאי מוכיח על שמדברים בשמונה עשרה בשעת חזרת הש"ץ, או בשעת קריאת התורה, הם אומרים לו, מי שמך, ובאמת הגבאי עצמו גם כן מדבר... הרי התירוץ על ה"מי שְׁמָךְ" הוא האי יומא דקא גרים, כך אומר השו"ע.

חיבת התורה

...על ראשי הישיבות להביא את התלמידים לחיבת התורה. לא רק ללמד אותם ללמוד אלא, לאהוב תורה, שיהי' להם תענוג בתורה. ולא רק ראשי ישיבות הלומדים עם תלמידים גדולים,

אלא גם ראשי ישיבות הלומדים עם ילדים קטנים אלף בית, עברי, צריכים להכניס בתלמידים חיבת התורה...

צריך להיות ללמוד וללמד, ללמוד בעצמו וללמוד עם אחרים. אלה שחושבים שה"ללמד" סותר ל"ללמוד" - טועים. הרי אדרבה, על ידי ה"ללמד" - תורתם מתברכת. כתוב "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה", המלאכה של תורה היא אור התורה.

הריני פונה אליכם תלמידי התמימים, שתעשו בזה במסירות נפש ללמוד וללמד, שיהי "אש תמיד תוקד על המזבח". גם הילדים הקטנים בהלכם ברחוב יחזרו אחד עם השני על סיפורי התורה, לא רק ללמוד "מודה אני", ועל ידי כך ישתנה האבא וגם האמא תשמור על עניני' היא. גם הילדים שמבתי חסידיים שאמותיהם הן נשים צדקניות, מביאים הילדים הקטנים אור במשפחות, שכן יראת שמים בכלל זקוקה להתעוררות.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ה עמ' 104 ואילך - ספר השיחות המתורגם ה'תש"ה עמ' צח-קב)

'עם הארץ' בעניני העולם - לא בתורה!

לא די בכך ששומעים דברי התעוררות, ע"ד הצורך ללמוד. . אלא צריך ללמוד בפועל ממש, ביום ראשון, וביום שני וכו', ועל אחת כמה וכמה ביום השבת, ולא להסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית.

- כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם, שכאשר אומרים לאדם שהוא "עם הארץ" במילי דעלמא, בעניני מסחה, פוליטיקה וכיו"ב, הרי זה פוגע בעצם מציאותו, ובגלל זה נעשה לו שונא כו';

ולעומת זאת, בנוגע ללימוד התורה, לא איכפת לו להיות בגדר של "עם הארץ" שמסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ולא עוד אלא ש"מהדר" לצאת ידי חובתו בפקס אחד בלבד!..

והרי האמת שאיפכא מסתברא, כי:

בנוגע למילי דעלמא - הנה "בזמן שישאל עושיין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם", כך, שאין צורך כלל לעסוק במילי דעלמא; וגם במעמד ומצב שיש צורך לעסוק בעניני העולם - הרי זה באופן שצריך לעשות רק "כלי", ובלא לב ולב. ואעפ"כ, יכול להיות מעמד ומצב שאדם מונח ושקוע כולו בעניני העולם, ועד שמחפש שעה נוספת ביממה - השעה ה-125!..

ואילו בנוגע לתורה - הרי לאמיתו של דבר אין לו ברירה אחרת מלבד העסק בתורה, כיון שהוא מחוייב ללמוד תורה בכל רגע פנוי.

(שפחות תורה השב"ז)

